

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Lenka Havíčková

UPLATNITELNOST MONTESSORI PEDAGOGIKY V PROSTŘEDÍ ČESKÉHO
PREPRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Dominika Stolinská, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením
Mgr. Dominiky Stolinské, Ph.D. a že jsem použila zdrojů, které uvádím v seznamu
použitých pramenů.

V Olšanech dne 12. dubna 2014

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji paní Mgr. Dominice Stolinské, Ph.D. za odborné vedení, připomínky, rady a čas, který mi v průběhu psaní bakalářské práce věnovala. Také děkuji svým nejbližším za podporu.

Lenka Havičková

Obsah

Úvod.....	5
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 Vymezení pojmu	7
1.1 Alternativní škola.....	7
2 Život Marie Montessori	10
3 Principy Montessori pedagogiky	12
3.1 Princip věkové heterogenity.....	12
3.2 Princip pohybu	12
3.3 Princip svobody a samostatnosti	13
3.4 Osobnost vychovatele	13
3.5 Absorbující duch.....	15
3.6 Práce s chybou.....	15
3.7 Absence odměn a trestů	16
3.8 Polarizace pozornosti	16
3.9 Připravené prostředí	17
3.10 Třístupňová výuka.....	18
3.11 Senzitivní fáze ve vývoji dítěte	18
3.12 Kosmická výchova	19
3.13 Náboženská výchova.....	20
3.14 Smyslové cvičení	20
3.15 Smyslový materiál.....	21
3.16 Jazyková výchova	23
3.17 Rozvíjení matematického ducha	24
3.18 Pohybové cvičení	24
4 Montessori mateřské školy v ČR	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 Projekt Bramborový týden	33
Závěr	53
Seznam literatury	54
Seznam internetových zdrojů.....	55
Seznam příloh	
Anotace	

Úvod

Téma alternativního školství se v poslední době stalo velmi diskutovaným tématem. Lidé (zvláště pak rodiče) od něj očekávají „něco nového, lepšího“, než nám doposud tradiční školství nabídlo. Tato bakalářská práce je zaměřena na pedagogiku italské lékařky a pedagožky Marii Montessori a její uplatnitelnost v prostředí českého preprimárního vzdělávání.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou – která si klade za cíl přiblížit život Marii Montessori a seznámit s nejdůležitějšími a stěžejní principy její pedagogiky. Konec teoretické části uzavírá mapa a seznam Montessori mateřských škol, které byly k datu dopsání práce otevřeny.

Praktická část práce zahrnuje týdenní projekt, který je určen zejména pro věkovou kategorii 4 – 6 let. Cílem je seznámit děti s přírodninou důležitou pro člověka, s jejím pěstováním i využitím. Téma „brambor“ se promítá do jednotlivých částí a činností dne. Každý den je zařazena jedna nebo dvě činnosti podle metodiky Marii Montessori.

Tento projekt může realizovat každá mateřská škola (nemusí mít nutně Montessori prvky), jen je třeba přihlédnout ke konkrétním podmínkám a možnostem mateřské školy.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmu

Jelikož Maria Montessori je představitelkou alternativní školy, v následující kapitole je třeba si ujasnit, co to vlastně alternativní škola je.

1.1 Alternativní škola

Pojem alternativní škola zahrnuje podle Průchy (2003) školy soukromé a státní, které se liší nějakým rysem od běžných škol, a jejich vzdělávací soustavy. Rozdíl může být v organizaci a metodách výuky, v obsahu vzdělávání, nebo i v hodnocení žáků. Alternativní škola nemusí být nutně jen soukromá, protože zřizovatel těchto škol může být i stát.

Průcha (2001) ve své knize *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání* charakterizuje alternativní školu podle britského pedagogického slovníku takto:

Jedná se typ školního vzdělávání, které se odlišuje od vzdělávání, které nabízí stát, nebo jiné obvyklé instituce. I když to není podmínkou, často mají radikální koncepte vzdělávání, což se projevuje např. jako odmítání formálního kurikula a klasických metod výuky.

Dále pak uvádí vysvětlení tohoto pojmu, který vyšel v nejnovějším vydání německého *Wörterbuch Pädagogik* z roku 2000: Alternativní školy se odlišují buď zcela, nebo jen částečně svými učenými obsahy, formou výuky, cíli a spoluprací s rodiči... Důvod vzniku těchto alternativ je přisuzován kritice veřejných škol. Díky svým filozofickým, pedagogickým a antropologickým základům jsou považovány za reformní školy. Zřizovatel alternativních škol je neveřejný zřizovatel.

Rozdíl mezi standardní a alternativní školou tedy můžeme spatřovat v odlišných způsobech organizace výuky, ve výše zmiňovaných kurikulárních dokumentech, ve způsobu hodnocení žáků (často se používá slovní hodnocení) a ve vztazích mezi rodiči a školou.

Skalková (2007, s. 81) dodává, že „odmítají mnohé didaktické koncepte a postupy tradiční školy, jako je nátlak na výkon, kontrola známkováním, teror známek a strach z nich, propadání, konkurence mezi žáky, jednostranná dominance učitele, vnější kázeň. Naproti tomu zdůrazňují dobrovolnou účast na vyučování, schopnost spolupráce, kladou akcent na nové klima pro učení, na radost z učení, tvořivost, princip individualizace, na rozvoj celistvé osobnosti v jednotě kognitivních, emocionálních i praktických schopností.“

Existuje pět základních rysů alternativních škol:

1. Pedocentrické zaměření. – Výchova se soustředí na dítě samotné a škola respektuje jeho individualitu.
2. Aktivnost alternativní školy. – Ve škole je uplatňováno mnoho vyučovacích forem, jako je např. rozhovor, projektové vyučování a také individuální a skupinové práce. Nejvyšší metou je pak rozvíjení odpovědnosti žáka a jeho aktivity. Školy, které jsou aktivní, považují za nezbytný ve výchovném procesu tělesný rozvoj a kreativní uměleckou činnost.
3. Komplexnost výchovy dítěte. – Alternativní škola nerozvíjí pouze intelektuální složku rozvoje, ale i emoční a sociální. Na tyto složky rozvoje dítěte je kladena velká důležitost.
4. „Společenství“ alternativní školy. – Veškeré výchovné postupy i formy vzdělávání vytvářejí žáci, učitelé i rodiče.
5. Uplatnění principu „z života pro život“, což obnáší zapojit žáky do světa práce a rozšiřovat edukační prostředí (Průcha, 2001).

Zároveň je nezbytné uvědomit si i rozdíly mezi tradiční a alternativní školou, které Průcha vymezuje takto:

V tradiční podobě školy:

Je rozvrh hodin pevně stanovený a organizace dne je jednotná.

Učitel má pravdu a tu dále předává žákům.

Žák vypracovává úkoly podle zadání.

Velký důraz je kladen na pamětní učení, motivace je vnější.

Soutěživost mezi žáky.

Vzdělávání žáků probíhá pouze v prostoru třídy.

Tvořivost a iniciativa jak učitelů, tak i žáků není tak výrazná.

Zatímco v alternativní škole:

Organizace dne i rozvrh jsou sestaveny tak, že vycházejí z potřeb a zájmů dítěte a jejich flexibility.

Učitel má postavení partnera, poradce při řešení problémů.

Žák si sám určí rozsah úkolů.

Kladen důraz na objevování a pozorování věcí, motivace je vnitřní.

Spolupráce ve skupinách.

Vzdělávání se neodehrává pouze ve škole, ale i mimo ni.

Rozvíjí se tvořivost a iniciativa (Průcha, 2001).

Všechny mateřské školy registrované v rejstříku škol na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy musí vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Alternativní školy nejsou výjimkou.

„Při tvorbě školních i třídních vzdělávacích programů mohou mateřské školy využívat i zveřejněných programů – např. program Mateřská škola podporující zdraví, Začít spolu, Waldorfskou školu, Montessori pedagogiku či další programy, ať už se jedná o programy určené pro hlavní proud vzdělávání, nebo o programy alternativní“ (Smolíková, 2004, s. 43).

Vzhledem k zaměření práce budeme pozornost věnovat Montessori pedagogice. Podle Průchy (2003) se jedná se o alternativní školu, která nese jméno italské lékařky Marie Montessoriové. Ta se zasloužila o reformu pedagogického hnutí hlavně v období předškolního věku. Její metoda se zaměřuje např. na správný rozvoj dítěte v tzv. „senzitivních fázích“. V západní Evropě, ale i u nás existuje několik mateřských i základních škol.

2 Život Marie Montessori

Maria Montessori se narodila v Itálii ve městě Chiaravelle 31. srpna roku 1870 v rodině celního úředníka. Když byl její otec Alexandr Montessori přeložen do Říma, naskytla se jí lepší příležitost pro vzdělávání. Po dostudování technické střední školy se rozhodla studovat na Římské univerzitě medicínu, kterou v roce 1894 úspěšně dokončila, a stala se tak první italskou lékařkou. V roce 1899 se začala zabývat pedagogikou, ke které se dostala díky postiženým dětem, se kterými pracovala jako asistentka na psychiatrické klinice. Správně se domnívala, že tyto zaostalé děti, nemají problémy jenom zdravotní, ale hlavně výchovné. I přes značnou nedůvěru okolí se Montessori podařilo pomocí duševního rozvoje a aktivace smyslů u svěřených dětí dosáhnout úspěšného složení zkoušek pro základní školu a tyto dříve zaostalé děti mohly pokračovat ve studiu společně s těmi zdravými (Ludwig, 2000).

Ludwig (2000) uvádí, že Montessori chtěla využít poznatků z práce s postiženými dětmi a tak začala studovat antropologii, aby mohla zkušenosti uplatnit také na zdravých dětech. V roce 1898 se jí narodil nemanželský syn Mario, jehož otcem byl Mariin kolega dr. Montesano. Po dostudování přednášela pedagogickou antropologii na půdě Římské univerzity.

V roce 1907 otevřela v římské čtvrti San Lorenzo první dům dětí (Casa dei Bambini), který byl určen pro děti mentálně zdravé ve věku 2 až 6 let z chudých poměrů (Ludwig, 2000).

Při práci s dětmi ze sociálně slabších vrstev si všimla, že děti přijímají naprosto přirozeně podněty ze svého okolí a vytvořila úplně novou metodu vzdělávání. Tato metoda spočívá ve využívání speciálních pomůcek a ve vytvoření správného prostředí, které dítě potřebuje při rozvíjení svého zájmu, úsudku a v neposlední řadě také pracovních návyků (Montessoriová, 2012).

Změna chování těchto dětí překvapila nejen Marii Montessori, ale i spoustu dalších lidí. Děti přišly do Domu dětí špinavé, nevychované, často i podvyživené. Postupem času přestaly být tolik hlučné, jejich chování se nápadně zlepšilo, a dokonce se začaly zajímat o různé domácí práce. Za tuto pozitivní změnu v chování mohla příjemná atmosféra, důvěra v dětskou osobnost, svobodná činnost dětí a trénování jejich pozornosti (Helmingová, 1996).

Její Domy dětí zaznamenaly nečekané úspěchy, které se staly lákadlem pro mnohé návštěvníky. Poté se otevíraly i další Domy dětí, např. v Holandsku a Německu. V této době Maria začala svoje názory a poznatky sepisovat.

Její první kniha, která byla přeložena do dvou desítek jazyků, vyšla v roce 1909 a nesla název Metoda vědecké pedagogiky užitá ve výchově dětí v dětských domech. Znamější je ale podtitul knihy Objevení dítěte. V průběhu života Marie Montessori se překladu do češtiny dočkala jen jedna kniha o funkci didaktických pomůcek – Příručka vědecké pedagogiky, která byla vydána v roce 1926. Od roku 1916 pracovala v Barceloně jako katolicky a reformně smýšlející pedagožka. Španělsko opustila kvůli válečným nepokojům v roce 1936 (Zelinková, 1997).

Mezinárodní společnost Montessori byla založena v roce 1929. Spoustu osobností jevíli k Marii Montessori sympatie a stávali se tak jejími pokračovateli (Ludwig, 2000).

Když byl ve Vídni založen Institut Montessori, dostalo se Marii Montessori uznání od Sigmunda Freuda. V době fašismu se její školy zavíraly a v Rakousku a Německu se pálily její knihy. V roce 1939 se přestěhovala do Indie, kde založila školy a hlásala své myšlenky. A právě tady napsala knihu Moc slabých, která pojednává o právech dětí a vztazích mezi dítětem a dospělým (Zelinková, 1997).

O deset let později se jako téměř osmdesátiletá usadila v Holandsku a i nadále neúnavně pořádala řadu přednášek. Cestu do Ghany za cílem pomoci systému školství už ale uskutečnit nestihla, zemřela 6. května 1952 v holandském Nordwijku (Ludwig, 2000).

3 Principy Montessori pedagogiky

Pedagogika Montessori se řídí několika principy, které jsou pro tento alternativní směr charakteristické. Tato kapitola pojednává o těch nejdůležitějších, které je zapotřebí zmínit. Vybrané prvky jsou totiž využity v týdenním projektu.

3.1 Princip věkové heterogenity

Tento princip spočívá v rozdílném věku dětí ve třídě. Mladší děti se učí od starších a starší děti zase musí svoje dosavadní poznatky správně formulovat, když se snaží mladšímu dítěti něco vysvětlit. Děti si pomůžou mnohem lépe, než kdyby jim radili dospělí. Mají totiž stejné pocity, vnímání a způsob vyjadřování (Rýdl, 1999).

Když mladší dítě pozoruje starší při nějaké činnosti, mladší se může samo rozhodnout, zda se k vykonání činnosti cítí už zralé, nebo jestli ještě nějaký čas počká.

Podle Rýdla (1999) smíšené třídy nejsou výhodou jen pro mladší děti, jak by se mohlo na první pohled zdát. Starší děti procvičují svoji trpělivost a zdravě zvyšují své sebevědomí, když mohou pomoci při úkolu, který jim už nedělá žádné problémy.

Liedloffová (2007) dodává, že dítě by mělo mít možnost poslouchat, jak spolu mluví dospělí. Dále je nutné, aby mělo kamarády stejného věku, protože komunikace s nimi probíhá na stejné úrovni. Důležité je také mít i kamarády starší, jelikož si tak dítě může udělat představu o tom, jakým směrem se bude vyvíjet.

3.2 Princip pohybu

„Pohyb se stává důležitým faktorem při budování inteligence, která slouží k uchovávání dojmů z okolí. Dokonce i abstraktní představy se vyvíjejí z kontaktů se skutečností a skutečnost může být přijímána pouze díky pohybu“ (Rýdl, 1999, s. 19).

Podle Rýdla (1999) zabraňovat dítěti v pohybu, je pro něj nepřirozené, protože každé zdravé dítě má potřebu se pohybovat. Pohyb mu přináší potěšení a je pro něj důležitý.

Montessori (2012) uvádí, že například při sportu neupevňuje dítě jen svoje fyzické zdraví, ale i svou sebedůvěru i odvalu. Proto by mělo každé dítě udržovat svalovou soustavu pomocí tělesných cvičení.

Od pohybu se děti lehce dostávají k různým činnostem, které je obklopují. Chtějí napodobovat rodiče v činnostech jako je uklízení, vaření, opravování... Když se malé dítě

pustí do nějaké takové činnosti, neukončí ji, když je činnost hotová, ale až tehdy, kdy je samo vnitřně uspokojeno (Rýdl, 1999).

Montessori (2012) uvádí, že pokud jedinec svaly patřičně nevyužívá, začnou zahálet a jedinec ztrácí vitalitu, což se projevuje jak fyzicky, tak duševně.

3.3 Princip svobody a samostatnosti

Podle Zelinkové (1997) je svobodný vývoj dítěte jeden z výrazných prvků, kterými se Maria Montessori odlišuje od ostatních pedagogů. Základním požadavkem je činnost zvolená dítětem, nikoli vnucována okolím.

Montessori (2012) zavedla používání nízkých skříněk ve třídách, aby si děti mohly snadno samy vybírat pomůcky podle vnitřní potřeby.

Dítě se učí stále znovu volit si mezi nabízenými činnostmi. Může se rozhodnout, jak dlouho bude úkol vykonávat a zda ho bude vykonávat samo, nebo za pomoci kamaráda. Díky svobodné volbě pozná své potřeby, záliby a tempo vlastní činnosti (Ludwig, 2000).

Když probíhá sociální vývoj, narůstá sebekontrola a dítě projevuje svou vlastní vůli. S vývojem samostatnosti souvisí překvapivě a disciplína (Zelinková, 1997).

„Předmětem dětských aktivit je především rozvoj samostatnosti. Poskytovat mu méně nebo více pomoci, než potřebuje, většinou tento cíl maří“ (Liedloffová, 2007, s. 98).

Zelinková (1997) dodává, že dospělí často úkol za dítě splní sami, jelikož je to rychlejší a nemusejí se zdržovat nešikovnými pohyby dítěte. Lepší je ale naslouchat prosbě dítěte, kdy samo dospělého požádá o pomoc. Odtud pramení heslo, které se neodmyslitelně pojí s Montessori pedagogikou: Pomoz mi, abych to dokázal sám.

3.4 Osobnost vychovatele

Podle Rýdla (1999) je obecně za vychovatele považován dospělý člověk, který ve výchovně vzdělávacích zařízeních má kladný vliv na sebevýchovu člověka.

Hlavními předpoklady jsou pozornost a láska k dítěti. Dospělý musí mít hodně trpělivosti a věřit v rozvoj dětské tvořivé síly. Má být pro dítě pomocníkem při jeho cestě k nezávislosti a samostatnosti. Měl by dítě ctít a snažit se porozumět dětskému vývoji (Ludwig, 2000).

Zelinková (1997) uvádí, že největší prohřešek je představa, že výchova je účinná jedině tehdy, když se používají tresty, přísnost a neustálé napomínání. A to je důvod, proč

bychom měli více důvěřovat, než přikazovat. Vztah mezi dítětem a dospělým by měl být partnerský. Ale je samozřejmé, že jsou hranice, které dítě nesmí překročit.

Podle Montessori (2012) se na práci učitele nelze připravit jenom studiem. Nejdůležitější je správné složení jeho vnitřních předpokladů a vztah k dítěti. Vůbec není dostačující mít pouze teoretické znalosti o vzdělávání a výchově. Pokud se chceme stát dobrými učiteli, není podmínkou, že musíme být zcela bez chyby. Ten, kdo prahne po dokonalosti, těžko si vytváří k dítěti správný vztah. Musíme se nechat vést a učit se a pak se můžeme stát dobrými učiteli.

Zelinková (1997) charakterizuje vychovatele pěti znaky:

1. Podporuje nezávislost dítěte, jelikož se jedná o nedílnou součást svobodného vývoje. Podněcuje dětskou aktivitu pomocí podnětů, které jsou vhodné pro vnitřní potřeby dítěte. Nevnučuje dítěti nové poznatky a úkoly, ale nabádá ho, aby dosáhlo svobodné volby.
2. Respektuje senzitivní fáze dítěte, tím pádem se stává jak spolupracovníkem přírody, tak i Boha.
3. Jelikož se dítě učí napodobováním, je třeba mu ukázat správné pohyby při cvičení. Dospělý se tak stává pomocníkem a poskytuje dítěti oporu.
4. Důležité je vedení a organizování, které pomáhá usměřňovat aktivitu dítěte. Při vedení nesmí dospělý svou přítomností dítě omezovat, ale pokud ho dítě požádá o pomoc, má mu vyhovět. Na místě je také dobrá organizace práce. „Svoboda bez organizace je neužitečná, organizace, která neumožňuje svobodu, je marná“ (Zelinková, 1997, s. 73).
5. Podněcuje dětskou svobodu.

Montessori (2003) rozdělila činnost učitelky do tří fází. V první fázi vytváří příjemnou pracovní atmosféru. Učitelka je klidná, což na děti působí příznivě. Stará se také o stav pomůcek, jelikož musí pořád vypadat jako nové, aby děti lákaly ke hře. Vzhled učitelky je také velmi důležitý. Musí být pro děti přitažlivá, vždy upravená a milá. Jedině tak získá úctu a důvěru dětí.

Učitelka ve druhé fázi, „kdy se schopnost hlubokého formativního soustředění ještě nezačala u dětí projevovat, musí být jako plamen, který všechny posiluje svým teplem, oživuje prostor a zve ke hře“ (Montessori, 2003, s. 185). Dále by měla dětem vyprávět příběhy, zpívat písně, nachystat různé hry a učit říkanky. Pokud má učitelka tyto předpoklady, dokáže děti lehce upoutat. Navíc tato cvičení děti uklidňují.

Pokud dítě ve třetí fázi jeví zájem o cvičení týkající se praktického života, učitelka ho nesmí v žádném případě vyrušit. Za vyrušení se považuje i pochvala, pomoc, nebo pozorování dítěte. Pokud si učitelka všimne, že nějaké dítě je naprosto soustředěné do nějaké činnosti, ať dělá, jako by ani neexistovalo. Samozřejmě ho může letným pohledem zkontrolovat, ale dítě si toho nesmí všimnout.

3.5 Absorbující duch

Rýdl (1999) uvádí, že Montessori byla přesvědčena, že duše dítěte je jiná než u dospělého. Dospělý totiž nové poznatky a dovednosti získává záměrně a s daleko větší námahou. Dítě v raném věku díky „absorbujícím duchu“ všechny informace nasává z okolí podobně, jako houba saje vodu. Tento proces se odehrává naprosto volně a nevědomě.

Absorbující duch se rozvíjí jen tehdy, když se dítě cítí v bezpečí, dostává se mu jídla a pití a je milováno. Dítě přejímá vše, co ho obklopuje: prožívání radosti, smutku, smích, zvyky a tradice... To, co dítě prožije i během všedního dne má vliv na jeho budoucí názory a myšlení (Rýdl, 1999).

3.6 Práce s chybou

Když člověk dělá chyby, snaží se je instinktivně zakrýt, protože nechce mít ostudu. Lidé jsou ovlivněni mýtem, který hlásá, že při troše námahy se můžeme učit a dokonce i žít bez chyby (Rýdl, 1999).

Montessori ale chyby označuje jako orientační pomůcku a tvrdí, že je dobré mít „k chybám přátelský postoj a brát v úvahu, že chyby s námi žijí a mají svůj smysl“ (Rýdl, 1999, s. 37).

Rýdl (1999) podotýká, že vlastní chyby, které dokážeme rozpoznat a zjistit jejich příčinu, jsou pro nás zdrojem jistoty a také nezávislosti. Existuje několik základních předpokladů pro kontrolu chyb. Patří mezi ně rodiče, kteří činnost dítěti vysvětlí a poukážou na kontrolování chyb. Dítě musí cítit, že má na činnost dostatek času. Jedině tak může úkol provádět přesně a vnitřně klidně. Dále potřebuje mít pomůcky a hračky, které jsou vhodné pro jejich věk.

Pokud dítě špatně zasune dřevěné válečky do otvorů, zjistí, že mu nějaké válečky přebývají, a tato chyba ho upozorní na rozdíly ve velikosti. K nalezení chyby a ke správnému dokončení úkolu dojde i bez cizí pomoci (Rýdl, 1999). Montessori (2003)

dodává, že není vhodné zasahovat do činnosti dítěte opravováním jeho chyb. Tím, že dítěti vyčteme, co všechno neumí, že dělá tytéž chyby stále dokola, nepomůžeme. Dítě to vidí samo a neustálé připomínání jeho neúspěchu mu bere chuť do práce. Aby se mohlo zlepšit, je třeba procvičovat.

3.7 Absence odměn a trestů

Nováčková (2012) tvrdí, že odměny a tresty používáme právě proto, že nevíme jak správně vnitřně motivovat. U rodičů i učitelů přetrvává názor, že si výchovu dětí bez nich nedokážou představit. U odměn platí přímá úměra a to, že čím více jich udělujeme, tím více se jich od nás žádá. Když ale dítě dostane odměnu, bude v úkolu pokračovat jen pod vidinou další odměny, protože jinak ztrácí motivaci v činnosti pokračovat.

Nováčková (2012) dodává, že odměny a tresty slouží především k manipulaci. Často slyšíme: „Udělej tohle a koupím ti tamto, neuděleš to, tak za trest...“

Montessori (2003) výchovu pomocí trestů a odměn přirovnává k „bičí a marcipánu“. Odměny jsou podle ní zbytečné, protože se stejně neudělují často, a týkají se jen některých dětí. Trestů se naopak rozdává hodně a tím, že dítě potrestáme a ponižujeme ho, mu bereme energii se zlepšit.

Marie Montessori na přednáškách pro budoucí vychovatele v Miláně v roce 1926 poznamenala, že výchova a péče o děti se zmírňuje a že už téměř neplatí známý Šalamounův citát: „Kdybyste dítě netrestali, nezachráníte je. Nebojte se, že je metla zabije: zachráníte jeho duši před peklem“ (Rýdl, 1999, s. 8).

Montessori se tak zabývá otázkou, jestli je nezbytné tvrdě trestat dítě, když chceme, aby se stalo dobrým člověkem. Školy přirovnává k polepšovnám, ve kterých děti musejí setrvat až do dospělosti. Ale všechny chyby nespátňuje jenom ve školách, ale také v ostatních lidech, kteří mají na výchově podíl. Radí dospělému, aby poznal své chyby a vyvaroval se názoru, že dítě může formovat podle svých představ. Směr vývoje jedince je už předem určený a my ho nemůžeme změnit. Učitel, který si tohle uvědomí, je moudrý (Rýdl, 1999).

Děti často pochvaly odmítají, což znamená, že v sobě objevují vlastní důstojnost (Montessori, 2012).

3.8 Polarizace pozornosti

Polarizaci pozornosti vysvětluje Marie Montessori na příběhu, který se jí stal v roce 1906. Sledovala tříletou dívku, jak zaujatě vkládá a poté vytahuje dřevěné válečky

z otvorů. Válečky měly rozdílné velikosti, tak bylo zapotřebí najít pro každý ten správný otvor, do kterého by šly vložit. Dítě vydrželo tuto činnost opakovat neustále dokola a nenechalo se rozhodit, ani když ostatní děti kolem pobíhaly a zpívaly. Vhazování váleček dívka opakovala více než čtyřicetkrát, poté přestala. Po ukončení činnosti byla spokojená a usměvavá (Montessori, 2012).

V tomto věku je dětská pozornost nestálá. Předměty, které děti zaujmou, se rychle mění. Může se ale stát, že je něco zaujme natolik, že ostatní podněty jakoby přestaly existovat. Tuto situaci Montessori (2012) pojmenovala jako „opakování úkolu“.

Podle Zelinkové (1997) polarizace pozornosti má tři fáze. První je přípravný stupeň, kdy je dítě vnitřně neklidné a vyhledává podněty, které by mohlo poznávat. Rozhodující je barva, hmotnost, tvar a velikost předmětu. Další je stupeň velké práce, kdy je dítě natolik zabráno do vykonávání činnosti, že se nikým a ničím nenechá vyrušit. Řeší problémy daného úkolu, na který je plně koncentrované. S tím souvisí osvojování poznatků. V poslední fázi klidu dochází ke zpracovávání získaných poznatků. Dítě je klidné, vnitřně uspokojené a vrací použité předměty na původní místo.

3.9 Připravené prostředí

Zelinková (1997) charakterizuje připravené prostředí jako místo pro práci, různé pomůcky a předměty, které je uspořádáno tak, aby dovolovalo získání nových poznatků bez pomoci druhých. Pokud je získání nových zkušeností rozděleno do několika malých kroků, které dítě zvládne samostatně, pak ke splnění úkolu nepotřebuje žádnou radu a vše zvládne bez přítomnosti dospělého.

Podle Ludwiga (2000) má být připravené okolí přizpůsobeno vývoji dětí a jejich aktuálním potřebám. Prostředí musí být srozumitelně rozčleněné, příjemné a prosté, aby se v něm děti mohly bez potíží pohybovat a využívat jej. Je třeba se vyvarovat příliš bohaté, nebo chudé nabídky předmětů a pomůcek. V prvním případě se děti málo soustředí na činnost a ve druhém se nudí. Důležitá je tedy dobrá míra nabídky, protože musí být pro děti výzvou.

Dále Ludwig uvádí, že všechny pomůcky musí mít své stálé místo. Jsou umístěny na políčkách a skříňkách. Děti si je berou podle potřeby a poté je na to samé místo i vrací. Aby mohlo dítě nalézt svůj „vnitřní pořádek“, musí udržovat i „pořádek vnější“.

Montessori označila didaktický materiál jako „prostředek pro samotnou výchovu“. „Jeho primárním účelem je umožnit svobodu a volnost. Sekundárně lze chápat Montessori-

materiál jako pracovní materiál pro pomoc v kognitivní či psychomotorické oblasti. Prvořadým úkolem je rozvoj dětské osobnosti“ (Rýdl, 1999, s. 56).

Ludwig (2000) dodává, že do připraveného okolí nezahrnujeme pouze pomůcky a materiály, ale také lidi, kteří se v tomto prostředí vyskytují, jednají s dětmi a mezi sebou navzájem.

3.10 Třístupňová výuka

Hainstock (2013) tvrdí, že pomocí třístupňové výuky, která tvoří důležitý princip Montessori pedagogiky, si dítě rozšiřuje slovník. Při práci s pomůckami používáme nejrozličnější předměty a ty poté srovnáváme. Např. velký – větší – největší, malý – menší – nejmenší, lehký – těžký, starý - mladý

Výuka je rozdělena na tři stupně:

První stupeň: Poznávání identity, kdy učitelka pojmenovává a ukazuje předmět. Vše opakuje, dokud dítě danému spojení neporozumí.

Druhý stupeň: Poznání kontrastu, kdy dítě s předmětem manipuluje a upevňuje si jeho název. Aby se učitelka ujistila, že dítě spojení chápe, řekne: „Podej mi ten ---!“

Třetí stupeň: Rozlišování mezi podobnými předměty, kdy se učitelka přesvědčuje, zda dítě pojem správně používá. Ukazuje na různé předměty a ptá se: „Co je tohle?“ Nyní by dítě mělo říct název správně. Pokud to nezvládne, učitelka mu pomůže a bez komentáře se vrací k předchozímu stupni. (zdroj: <http://www.rcmontik.cz/index.php/o-montessori>)

3.11 Senzitivní fáze ve vývoji dítěte

Když pozorujeme malé dítě, můžeme si všimnout, že existují období, kdy je dítě zvýšeně citlivé a připravené se naučit novým činnostem a dovednostem. V tomto období se učí velmi rychle pouze za předpokladu, že mu dospělý nabídne správné podněty. Montessori pojmenovala tato období „senzitivní fáze“. Dítě by se sice činnost naučilo i v jiném období, ale už by k tomu potřebovalo větší úsilí, námahu a učení se by nebylo tak radostné. Doba nástupu fází není u všech dětí stejná, jelikož každé dítě se vyvíjí jinak. Dospělý má být pozorný, a když zaznamená příchod nějaké senzitivní fáze, měl by pomoci dítěti ji co nejvíce využít (Ludwig, 2000).

Montessori (2012) si všimla, že každé dítě si samo vybírá, co potřebuje pro svůj růst. Zvýšeně vnímá určité skutečnosti a zároveň si nevšímá jiných. „Když je v dítěti

probuzen určitý typ citlivosti, je to jako když světlo začne dopadat jen na některé předměty, ale ne na jiné. Ty osvětlené pak vytvářejí celý svět dítěte“ (Montessori, 2012, s. 43).

Rýdl (1999) používá k vysvětlení příklad Huga de Vriese, což byl holandský biolog. Motýl naklade vajíčka na bezpečné místo ke kmeni stromu, ale housenku přitahuje světlo. Když přileze až tam, kde je jasnost světla největší, objeví nejmenší lístky a nasytí se. Když tohle citlivé období skončí, změní se housenka v jiný druh. Jelikož se může už žít jinak, citlivost na světlo ztratí. Světlo sice vnímá i nadále, ale je jí lhostejné a nevšímá si ho.

Podle Zelinkové (1997) Marie Montessori tento příklad pak využila u dětí v procesu učení. Rozdělila tři senzitivní fáze: 0 – 6 let, 7 – 12 let a 12 – 18 let.

První fázi, kterou charakterizovala jako konstruktivní, tvořivou a důležitou pro rozvoj inteligence, poté rozdělila na dvě období:

0 – 3 roky, kdy senzitivními oblastmi jsou zaměřené na pohyb, řeč a pořádek.

Ve 3 – 6 letech dítě svět analyzuje. Začíná si uvědomovat samo sebe a postupně se zdokonaluje jak po fyzické, tak i psychické stránce osobnosti. Poprvé se objevuje citlivost pro život mezi ostatními dětmi. Jedná jako člen skupiny a postupně si osvojuje, jak se má chovat. V tuto dobu roste podpora dospělých, jelikož dítěti nabízejí množství materiálu. Cítění v kolektivu se upevňuje v mateřské škole, kde probíhá výchova. Dítě v sobě objevuje tvořivou energii, díky které může aktivně poznávat svět.

Zelinková (1997) dodává, že v období senzitivní fáze si dítě vnitřně vybírá úkol, který vystihuje jeho potřeby. K tomu je zapotřebí nabídka předmětů, které jsou odpovídající jeho věku. Pokud dítěti neposkytneme tyto podněty, pak všechny jeho potřeby a vnitřní pohnutky zmizí. Činnosti v období senzitivních fází mu přinášejí pocity úspěchu a zvyšují sebevědomí.

Pomocí senzitivních fází Montessori vytvořila výchovné principy. Podle ní totiž nebylo smyslem výchovy dosáhnout krátkodobého cíle, ale chtěla dítě obohatit takovými vlastnostmi, aby bylo v životě schopné a samostatné. To je hlavní důvod, proč propojovala sociální život dětí se vzděláním.

3.12 Kosmická výchova

Maria Montessori dělí kosmickou výchovu na tři stupně:

Kosmická výchova jako...

1. Orientace na předměty
2. Orientace na celek
3. Rozumové zpracování poznatků o světě (Zelinková, 1997)

Orientace na předměty – Aby se dítě zdravě duševně vyvíjelo, potřebuje k tomu předměty. Nesmí se stranit podnětům z okolí, ani společnosti. Potřebuje, aby mu dospělí pomohli pochopit svět a jeho řád. V předškolním věku nastává druhá část kosmické výchovy orientace na předměty. Dítě už chápe vztahy mezi předměty a lidmi.

Orientace na celek – Základní princip orientace na celek je v propojenosti vesmíru a ve vytvoření jednoty. „Všechno je řízeno kosmickým zákonem a zajišťuje funkční harmonii vesmíru. I člověk je jeho součástí, částí kosmického řádu, jehož zákonům se podřizuje. Není tvůrcem vesmíru, ale jen sebe samého. Tvůrce je Bůh a harmonie kosmu je dílem Boha“ (Zelinková, 1997, s. 36). Marie Montessori zastává názor, že děti předškolního věku by neměly poznávat svět pomocí detailů, ale jako celek. Jedině tak budou detaily pro děti zajímavé.

Zpracování poznatků o světě – Nejdůležitějšími kosmickými hodnotami jsou láska, přátelství a spravedlnost. Svět se může stát lepším, když v něm zavládne mír.

3.13 Náboženská výchova

Jelikož byla Maria Montessori katolička, hovořila na svých přednáškách i o základech náboženské výchovy. Podle ní je náboženství důležité už od narození a nemělo by se z výchovy vyřazovat. Když dítě duševně onemocní, přisuzuje to buď poruše, nebo určitému nedostatku v dětství, který spatřuje v nenaplnění náboženských potřeb člověka. Montessori přišla s názorem, že Kristus mezi nás postavil dítě a dodal, že pokud nebudeme jako děti, nikdy se nedostaneme do nebeského království.

Pedagogickou praxi inspirovanou Marií Montessori můžou vykonávat nejenom věřící, ale také nevěřící, kteří mají zdravé myšlení (Helmingová, 1996).

3.14 Smyslové cvičení

Podle Ludwiga (2000) Marie Montessori určuje ideální věk pro rozvoj smyslů od tří do šesti let. V této době bychom měli dítěti nabízet předměty k rozvoji smyslů. Montessori vytvořila pro všechny smysly celou řadu materiálu, na kterém se může třídit, srovnávat, pojmenovávat a rozlišovat. Důležitá je přitom izolace vlastností.

Co izolace vlastnosti je, vysvětluje Zelinková (1997). Jedná se o základní didaktický princip, který musí být jasně daný. Pomůcka je tak např. sytě zelená, v dalších úkolech už je několik odstínů zelené. Činnosti jsou pak stále náročnější, dítě proto musí být při plnění pozorné. Pokud má dítě ovládat určitou charakteristiku pomůcky, nesmí být rozptylováno jinými vlastnostmi. Jako příklad lze uvést červené tyče k určování délky – všechny jsou vyrobeny ze stejného materiálu a mají červenou barvu, liší se tedy pouze délkou. Izolace jedné vlastnosti tak usnadňuje koncentraci, analyzování a zaměřování se na detail pomůcky.

Prostřednictvím smyslové výchovy dítě vědomě získává informace z prostředí, které ho obklopuje. Jeho smysly mu pomáhají probírat svět do větší hloubky. Montessori tvrdila, že ihned po narození dítě vnímá okolí všemi smysly, zkoumá ho a postupně se s ním seznamuje. Pomocí získaných poznatků ho pak začíná chápat a stává se tak „smyslovým průzkumníkem“. Dítě se učí vlastní zkušeností, přímým kontaktem s věcmi a ne tím, že jim něco vysvětlujeme. Smyslové pomůcky Marie Montessori rozvíjí všech pět smyslů, a tak se intelekt vytváří pomocí konkrétních představ. Dítě podrobně prozkoumává prostředí, které ho obklopuje. Další výhodou pomůcek je možnost dítěte si úkol samo zkontrolovat a případně pak chyby opravit (zdroj: <http://montessorihracky.cz/6-smyslova-vychova>).

Zelinková (1999) uvádí, že pomůcky musí být pro dítě přitažlivé třeba zajímavým tvarem nebo barvou. Jedině tehdy dítě touží materiál vyzkoušet. Poté ho zkoumá, ohmatává a vytváří si k němu vztah.

3.15 Smyslový materiál

Mezi nejznámější Montessori smyslové pomůcky patří např. růžová věž, hnědé schody, nebo červené tyče. Pro lepší představu jsou níže popsány první dvě jmenované. Červené tyče využíváme na podobném principu, avšak místo kostek (růžová věž), nebo kvádrů (hnědé schody) jsou použity tyče.

Růžová věž (zdroj: <http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/9-rova-v.html>)

Růžová věž patří mezi nejtypičtější Montessori smyslové pomůcky. Pracuje se s deseti dřevěnými krychlemi o rozdílné velikosti. Nejmenší kostka má hranu o velikosti 1 cm, největší 10 cm. Hrany se zvětšují vždy o jeden centimetr. Kostky se liší nejen velikostí, ale i svou váhou.

Dítě zrakem a hmatem vnímá rozdílnou velikost. Pomocí manipulace s kostkami se rozvíjí samostatnost, schopnost se soustředit a motorika. Dítě si rozšíří slovní zásobu, protože používá slova jako: malý, velký, menší, větší, nejmenší, největší, krychle, roh a hrana.

Zelinková (1997) popisuje, jak se pracuje s růžovou věží: S kostkami manipulujeme na koberci, který má výrazně odlišnou barvu než kostky. Vyzveme dítě, aby vzalo největší kostku, položilo ji před sebe a na ni dalo následující menší. Postupně sestaví věž ze všech kostek a pozoruje tak velikostní rozdíly. Když je věž poskládaná, může po ní dítě přejet rukama zezdola i shora. Případnou chybu dítě pozná pouhým pohledem, nebo hmatem. Věž se rozebírá po jednotlivých krychlích.

Obr. 1 Růžová věž (zdroj: <http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/9-rova-v.html>)

Hnědé schody (zdroj: <http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/1-hnede-schody.html>)

Hnědé schody jsou složeny z deseti dřevěných hranolů, jejichž délka je 20 cm. Plochy na stranách jsou čtvercové. Schody se liší vždy o 1 cm. Nejmenší schod má rozměr 1x1x20 cm, největší 10x10x20 cm.

Zelinková (1997) uvádí, jak pracovat s hnědými schody: Na pracovním barevně odlišném koberečku dítě rozloží neuspořádaně hranoly. Vedle nejširšího hranolu položí následující dlouhými stranami k sobě. Dítě stupňovitě poskládá celé schody.

Je dobré pracovat pomalu. Na závěr může celou stavbu rukou pohladit.

Obr. 2 Hnědé schody (zdroj: <http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/1-hnedé-schody.html>)

3.16 Jazyková výchova

Stejně jako vše ostatní si dítě osvojuje řeč. Orgány řeči se sice vytvořily už před narozením, ale řeč se vyvíjí postupně. Když dítě staré dva a půl roku zvládá těžký jazyk, Montessori to přisuzuje intenzivní přípravě skrz absorbujícího ducha. Je velmi důležité, aby dítě rané roky svého života žilo v obklopení lidí, kteří ho milují a starají se o něj. Co nejvíce času by mělo trávit se svou matkou.

Dítě, které má dva a půl roku, podle výzkumů ovládá kolem 200 až 300 slov. Od tří a půl let do šestého roku, což je věk, kdy dítě navštěvuje mateřskou školu, se řeč rozvíjí lehčeji a přirozenějším způsobem.

V montessori třídě dítě může zcela svobodně a nenuceně navazovat kontakty s dalšími dětmi a učitelkou, přičemž rozhovor se týká například činností, které dítě zajímá. Tím se kvalitně a v příjemné atmosféře rozvíjí řeč.

Díky senzitivní fázi doporučuje Montessori už čtyřletým dětem dát k dispozici pomůcky na učení čtení a psaní. V tomto věku se dítě snaží svoji slovní zásobu obohacovat, proto v něm musíme probudit zájem k jejímu zkoumání. Pomůcky ke čtení a psaní slouží právě k tomuto účelu.

Jako materiál k výuce psaní lze použít písmena ze smirkového papíru. Každé písmeno je vystřihnuté ze světlého papíru a je nalepeno na modrý karton. Můžeme samohlásky nalepit na papír modrý, souhlásky pak na červený. Ukážeme dítěti, jak se po písmenu přejíždí prsty, a zároveň ho vyslovíme. Levá ruka při činnosti drží karton, aby se nepohnul. Pravá ruka se zatím dotýká písmena, které má odlišný povrch než podkladový karton. Díky tomu si dítě písmeno zapamatuje nejen vizuálně, ale i hmatem. Dalším

stupněm je pak pohyblivá abeceda, která spočívá v tom, že písmena už nejsou nalepená, ale dá se s nimi pohybovat. Dítě pak může skládat jednoduchá slova (Helmingová, 1996).

3.17 Rozvíjení matematického ducha

Podle Helmingové (1996) Maria Montessori předpokládá u dítěte matematického ducha, a proto ho chce včas začít rozvíjet. V jejích matematických materiálech se dítě učí poznávat základní tvary a velikostní rozdíly mezi nimi. Dítě se seznamuje s pojmy jako je dlouhý a krátký, těžký a lehký. Dítě procvičuje svoji trpělivost, když vkládá dřevěné válečky do příslušných otvorů, řadí červené tyče podle délky, nebo pokládá nejmenší kostku na vrchol růžové věže.

Člověk se lépe učí, pokud má už nějakou předchozí zkušenost. Proto Montessori tvrdí, že se nic nedá naučit, pokud o tom člověk už předtím něco nevěděl. A to je ten důvod, proč se člověk zajímá o něco, s čím se už někdy dřív setkal.

3.18 Pohybové cvičení

Zelinková (1999) uvádí, že pohybové cvičení můžeme rozdělit na:

- a) cvičení, které je inspirováno denním životem
- b) cvičení, kde se uplatňuje nehybnost a ticho
- c) cvičení rytmické a gymnastické
- d) chůze po elipse

Cvičení inspirované denním životem

Do cvičení, které obsahuje témata z běžného života, zahrnujeme skutečnou práci, při níž je důležitá činnost svalů. Patří sem např. utírání prachu, zametání, umývání nádobí, věšení prádla, otvírání a zavírání dveří, atd. Dítě si tak vytváří vztah k prostředí, ve kterém žije. Zároveň posiluje svaly a zlepšuje koordinaci pohybů. Výhodou je, že získané zkušenosti lze uplatnit i doma. Všechny nábytek i pracovní pomůcky jsou uzpůsobeny velikosti dítěte (Zelinková, 1999).

Princip nehybnosti a ticha

Dítě si v montessori třídě zcela svobodně vybírá svou činnost, které se věnuje. Při této práci vzniká více či méně intenzivní ticho, které ale není projevem strnulosti, nýbrž zaujatosti. Toto ticho můžeme zpozorovat v jednání dítěte i po skončení činnosti, kdy dítě

nepracuje a jen mlčky pozoruje vykonané dílo, než se rozhodne vše uklidit (Helmingová, 1996).

Princip nehybnosti a ticha Maria Montessori (2012) dokazuje na situaci, která se jí stala, když vstoupila do třídy s několikaměsíční holčičkou, kterou držela v náručí. Chtěla, aby si děti uvědomily, jak je krásně ticho. Poznamenala, že nikdo z dětí by nedokázal být takto potichu. Děti jí ale tak pozorně poslouchaly, že ve třídě se rozhostilo ticho. Všechny děti se věnovaly své činnosti, na kterou se plně soustředily. Dokonce byl zřetelný i tikot hodin, který předtím nebylo možné zaslechnout.

Podle Rýdla (1999) je cvičení ticha a klidu jedno z důležitých činností, při kterém se dítě přetváří v psychickou bytost. Aby zavládlo ve třídě úplně ticho, nemůže učitelka dát jenom příkaz, aby děti seděly tiše. Musí jim to sama názorně předvést a ukázat jim, jak správně sedět, dýchat. Děti jí potom napodobují.

Dále Rýdl (1999) uvádí význam takovýchto lekcí ticha. Rozvíjí koncentraci duše, vyrovnanost, radost, klid, dětské myšlení a schopnost odhadovat.

Učitelka musí mít dostatek zkušeností, aby ticha ve třídě docílila. Dítě dosáhne ticha pomocí nehybnosti a kontroly svých nejjemnějších pohybů (Montessori, 2001).

„Ticho opírající se o nehybnost ale zastavuje všechnen běžný život a práci a nemá žádný praktický účel. Jeho význam a jeho kouzlo spočívá ve skutečnosti, že zastavením všech obvyklých činností se jednotlivec povznese na vyšší úroveň, kde se nehledí na užitečnost, ale na ovládnutí sebe sama“ (Montessori, 2001, s. 112).

Zelinková (1999) popisuje krok za krokem, jak správně nacvičit chvilku ticha. Děti si sednou na místo, které je pro ně příjemné. Učitelka se ztiší, děti jí napodobují. Všichni se soustředí a nevykonávají žádnou aktivitu. Je úplně ticho, jelikož všichni mlčí. Pomocí tohoto cvičení má dítě možnost ponořit se samo do sebe a více vnímá ticho. Učitelka ukončuje cvičení, když šeptem volá děti jedno podruhé jménem. Je logické, že pokud dítě chce slyšet své jméno, musí být potichu. Vyzvané dítě jde lehkými pohyby k učitelce. Cestou nesmí způsobit žádný hluk.

Děti se učí z ticha radovat a prožívat ho a díky tomu formují své vnitřní citění. Časem se naučí pohybovat se po třídě, aniž by strkaly do věcí a nábytku. Všeobecně cvičení ticha přispívá k rozvoji pozornosti, šikovnosti a schopnosti sebeovládání.

Rytmická a gymnastická cvičení

Pomocí nacvičování různých pohybů děti procvičují své sebeovládání a vůli, což jsou prostředky k dosažení svobody. Dítě už tolik není kontrolováno druhými, jelikož má kontrolu samo nad sebou.

Chůze po elipse

Využití elipsy v pedagogice Marie Montessori je opravdu široké. Bývá nakreslena na zemi. Na tomto místě se děti schází s učiteli, když se chtějí pozdravit, povídat si, nebo se rozloučit. Děti by měli na elipse najít klid, který využijí při práci.

Děti si s učitelkou sednou kolem elipsy a povídají si. Učitelka vezme např. míček, řekne, o čem si dnes budou povídat, a předá míček dítěti vedle. Dítě řekne ostatním, co se hodí k tématu, a pošle míček zase dál. Je nutné zdůraznit pravidlo, že mluví jen ten, kdo má v ruce míček. Rozvíjí se tak trpělivost a také schopnost komunikovat.

Samotná chůze po elipse spočívá v tom, že se může pustit relaxační hudba a dítě chodí po linii elipsy. Jde naboso, dává chodidlo před chodidlo a jde velmi pomalu. Nejdříve položí patu, poté špičku.

Náročnější je, pokud při cvičení dítě nosí různé předměty, jako jsou přírodniny (šišky, kamínky...) Zručnější děti mohou zkusit nosit sklenici s vodou. Při chůzi po elipse se procvičuje správné držení těla a koordinace pohybů. Dítě by se mělo velmi soustředit a prožívat chvílku ticha.

Pokud bude linie ohraničující elipsu tenká, chůze po ní bude těžší. (zdroj: <http://www.montessori-beskydy.cz/montessori-principy/elipsa>).

Praktické cvičení

Cvičení praktického života zahrnuje běžné každodenní úkony. Lze je rozdělit na tyto skupiny:

1. rozvíjení sebeobsluhy – mytí si rukou, zavazování tkaniček, správná manipulace s příborem...
2. péče o okolní prostředí – lehké práce na zahradě, zalévání květin, zametání...
3. rozvíjení sociálních vztahů a zodpovědnosti – děkování, prosba, pozdrav, nabídnutí pomoci...

Praktický život naplňuje dva cíle – přímé a nepřímé. Mezi přímé cíle patří činnosti, které člověk prakticky využije v životě např. naučit se správně jíst a pít, oblékat se. Nepřímé cíle rozvíjí hlavně zkušenost zvukovou, hmatovou a vizuální. Tyto cíle můžeme rozvíjet

pomocí přesypávání přírodních materiálů z jedné nádoby do druhé. Lze použít nepřeborné množství materiálu jako je rýže, čočka, kukuřice atd. Až dítě zvládá práci se sypkým materiálem, je vhodné přejít na přelévání vody. Je doporučeno mít nádoby průhledné, aby dítě vidělo, že přelilo všechnu vodu. Později může s vodou experimentovat, stačí mít k dispozici pipety, trychtýře a několik nádob, které mají rozdílné velikosti hrdel. Pomocí těchto cvičení se u dítěte rozvíjí koncentrace, schopnost řídit samo sebe, přesnost a trpělivost.

Mezi další nepřímé cíle patří získávání matematických poznatků, jako jsou prvotní zkušenosti sčítání a odčítání. Je rozvíjena také emocionalita, schopnost vnímat a radovat se z činnosti. Dítě se učí odhadnout samo sebe, takže získává zdravé sebevědomí a sebejistotu.

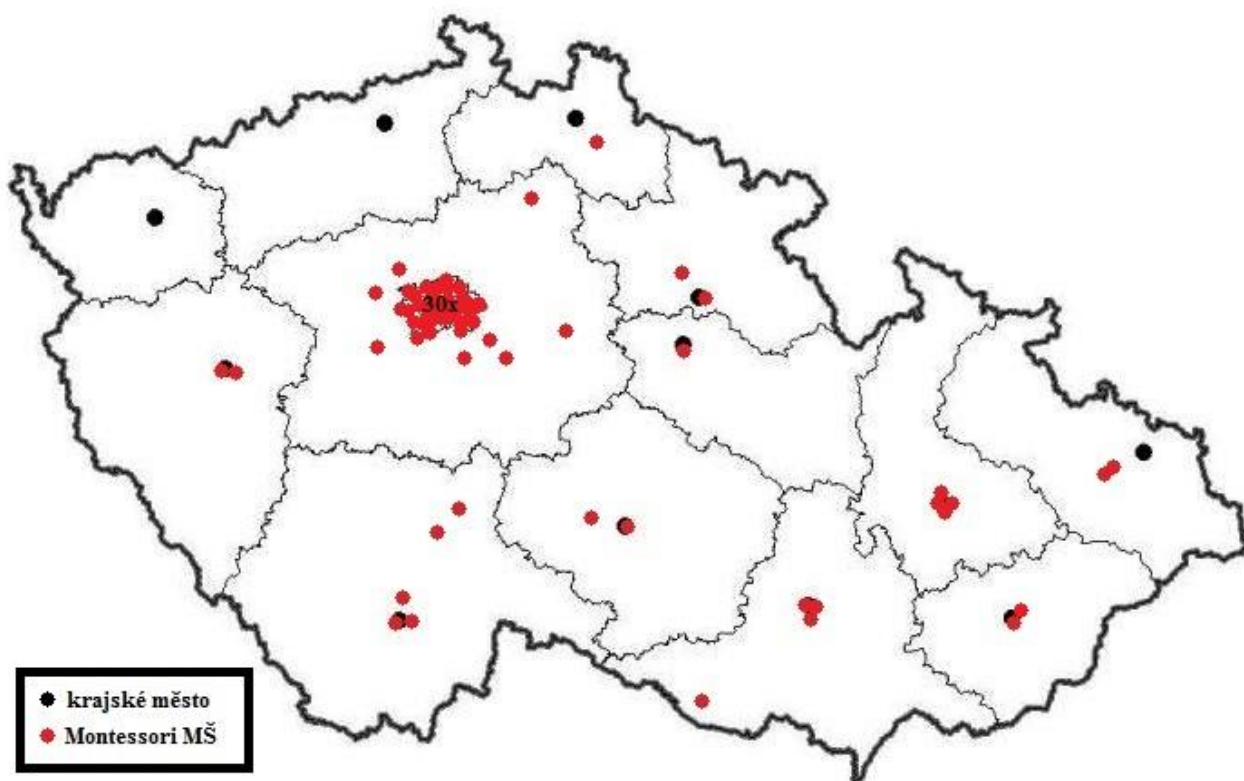
(zdroj: <http://www.montessoricr.cz/principy-montessori-pedagogiky/>)

4 Montessori mateřské školy v ČR

V této kapitole nalezneme všechny Montessori mateřské školy, které byly ke dni 21. 3. 2014 v České republice registrovány. Pro snazší orientaci jsou mateřské školy rozděleny podle krajů a znázorněny na mapě.

Od 90. let se u nás začínají objevovat alternativní (nejen) mateřské školy. Celkově je v České republice přibližně 5147 mateřských škol (zdroj: <http://rejskol.msmt.cz/>). Ke dni 21. 3. 2014 je registrováno přibližně 64 Montessori MŠ, které se zabývají pedagogikou Marie Montessori. Tento počet se neustále navyšuje. Nejvíce mateřských škol s prvky Montessori je Praze. Naopak v Karlovarském a Ústeckém kraji není žádné zařízení, které by se řídilo principy Montessori pedagogiky.

Montessori pedagogika je nejrozšířenější alternativou v rámci předškolního vzdělávání. V Olomouckém kraji je registrováno 381 mateřských škol, z toho pouze čtyři se řídí pedagogikou Marie Montessori.

Plzeňský kraj (celkový počet MŠ: 270)

Mateřská škola Montessori Plzeň – Kopeckého sady 12, 301 00 Plzeň

Montessori školka Pampeliška – Dopravní 33, 318 00 Plzeň

Jihočeský kraj (celkový počet MŠ: 309)

Montessori Kampus – Mánesova 53, 370 01, České Budějovice

Soukromá základní škola a mateřská škola Viva Bambini s.r.o. – B. Němcové 74, 370 01 České Budějovice

ZŠ a MŠ Slapy – Slapy 34, 391 76 Slapy u Tábora

Montessori Centrum – Modřínová 354, 373 62 České Budějovice, Hrdějovice

MŠ Sluníčko – Helsinská 231, 390 15 Tábor

Středočeský kraj (celkový počet MŠ: 737)

Montessori školka Beroun – V Zahradách 1874, 266 01 Beroun

Montessori Space – Hlubočinka 816, 251 Sulice

Montessori Mozaika – Švermova 391, 25164 Mnichovice

Go Kids! Školka s prvky Montessori – Tesařská 790, 293 Mladá Boleslav – Kosmonosy

Montessori Ovečka vzdělávací rodinné centrum – Bezručova 980, 280 Kolín

Mateřská škola Sofie – Žižkova 12, 251 01 Říčany

ZŠ a MŠ Pod Budčí – Zákolany 50, 273 28 Zákolany

MŠ Montessori Kladno – Na Vyhaslém 3197, 272 Kladno

Hlavní město Praha (celkový počet MŠ: 376)

Montessori školka Hříbeček – Žampionová 45, 104 00 Praha – Pitkovice

Montessori školička Hvězdička – Kovářova 42/25a, 155 Praha 13

Internationales Montessori Kinderhaus Praha – Mezi lysinami 387/11, 147 00 Praha 4 – Hodkovičky

Montessori školka Jonáš – Pod Sychrovem II/43, 101 00 Praha 10

Miniškolka U Spiritky – Zdíkovská 134/2998, 150 Praha 5

Duhovka – Mezinárodní Montessori školka – Cihelná 2/635, 11á Praha 1 – Malá Strana

Montessori school – Nad Úpadem 430/21, 149 Praha 4

Be Happy – Montessori centrum – Římovská 1000, 198 Praha 9

Kouzelné školy – mateřská a základní škola – Kodaňská 54/10, 110 00 Praha 10 – Vršovice

Hvězda Montessori školka – Jinočanská 23, 160 Praha – Ruzyně

Mateřská škola U vrbiček – Lesní 654, 148 Praha 4 – Kunratice

Montessori školka 4medvědi – Nedvědovo náměstí 8, 140 Praha 4 – Podolí

Montessori school – Nad úpadem 420/31, 149 Praha 4

Montessori Kvítek – Pod Bateriemi 1097/1a, 162 Praha 6 – Střešovice
NestLingue Montessori (MŠ a jesle) – V Parku 2308/8, 148 Praha 4
Rodinné centrum Vyšehrádek – Vratislavova 12, 128 Praha 2 – Vyšehrad
Child of the Planet – Na Vlčovce 2c, 160 00, Praha 6
Domino – rodinné centrum/školka o.s. – Nad hájem 401/3, 147 01 Praha 4 – Hodkovičky
Montessori pohybová školička – Pravoúhlá 55, 150 00 Praha 5 Smíchov, Malvazinky
Global Concepts International School – V Šáreckém údolí 41, 164 Praha 6 – Hanspaulka
Centrum You&Me – školka a rodinné centrum – Nedvězská 17, Skalka, 110 Praha 10 –
Strašnice
MŠ Vokovická – Vokovická 28, 160 00 Praha 6
Montessori dům – Sekaninova 6, Praha 2, 128 00 Praha 2
Global Concept International School – Nad Želivkou 598, 164 00 Praha 6 – Nebušice
MŠ Montessori + Centrum volného času – Evropská 33, 160 00 Praha 6
MŠ Montessori Meteorologická – Mezi Domy 373, 142 00 Praha 4 – Libuš
International Montessori School of Prague – Hrudičkova 2107, 148 00 Praha 4 – Ryztyly
Montessori House – Severní II 8, 141 00 Praha 4
MŠ Montessori – Urbánkova 3347, 143 Praha 4
MŠ Letňany – Malkovského 587, 199 00 Praha – Letňany
Montessori školička Zahrada – Na Zástřelu 394/9, 169 00 Praha 6 – Břevnov

Liberecký kraj (celkový počet MŠ: 240)

MŠ Montessori – Zámecká 10, 477 06 Jablonec nad Nisou

Vysočina (celkový počet MŠ: 284)

Soukromá MŠ Montessori Maruzalka Jihlavské Terasy o.p.s. – Havlíčkova 30, 686 01
Jihlava

Mateřská škola Dobovice – Dubovice 22, 393 01 Dubovice

Královéhradecký kraj (celkový počet MŠ: 308)

MŠ Montessori – Štefcova 1125, 500 03 Hradec Králové

MŠ Montessori – Hasičská 231, 543 71 Hostinné

Pardubický kraj (celkový počet MŠ: 317)

MŠ Klubíčko – Grusova 448, 530 09 Pardubice

Jihomoravský kraj (celkový počet MŠ: 653)

Montessori mateřská škola Klíček, o.p.s. – Údolní 53, 602 00 Brno

Mezinárodní Montessori školka – ZŠ Prokopa Divoše v Příměticích, 669 Znojmo

MŠ Sluníčko Montessori – Šrámkova 14, 638 00 Brno

Mezinárodní Montessori MŠ Perlička – Hlaváčova 6, 614 Brno – Obřany

Olomoucký kraj (celkový počet MŠ: 381)

Základní škola a Mateřská škola Horka nad Moravou – Lidická 78, Horka nad Moravou

Monte Školka + rodinné centrum – Lužická 7, 779 00 Olomouc

MŠ Jílová – Jílová 44, 771 00 Olomouc

MŠ Sluníčko – Blahoslavova 2, 772 00 Olomouc

Zlínský kraj (celkový počet MŠ: 314)

Montessori školka Zlín – Nad Ovčírnou 344, 760 01 Zlín

Mateřská škola Montessori – Dětem s.r.o. – Náměstí T.G.M. 5144, 76001 Zlín

Moravskoslezský kraj (celkový počet MŠ: 476)

Mateřská škola Sady Nový Jičín – Revoluční 52, 741 01 Nový Jičín

MŠ Montessori – Karla Čapka 6, 741 01 Nový Jičín

(zdroj: <http://www.montessoricr.cz/organizace/>)

II PRAKTICKÁ ČÁST

projekt

Bramborový týden

5 Projekt Bramborový týden

Úvod: Projekt je určen zejména pro věkovou kategorii 4 – 6 let. Děti se seznámí s přírodninou důležitou pro člověka, s jejím pěstováním i využitím. Téma „brambor“ se promítá do jednotlivých částí a činností dne. Každý den je zařazena jedna, nebo dvě činnosti podle metodiky Marii Montessori.

Název projektu: Bramborový týden

Věk dětí: 4 – 6 let

Typ projektu:

- podle navrhovatele: uměle připravený
- podle délky: krátkodobý
- podle prostředí: školní
- podle počtu žáků: třídní

Záměr	Výstupy
<p>Hlavní záměr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • připravit dětem pestrou nabídku, jež jim pomůže pochopit důležitost brambor • zapojit děti do jednoduchých činností s využitím brambory • naučit děti tematické říkanky a písničky 	<p>Operacionalizované výstupy v podobě cílů:</p> <ul style="list-style-type: none"> • chápat důležitost brambor ve stravě • umět nazpaměť básničky s danou tematikou • spolupracovat s ostatními dětmi při různých činnostech • bezpečně zacházet s pomůckami a různým materiálem
<p>Záměry jednotlivých vzdělávacích oblastí dle RVP PV:</p> <p>Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporovat rozvoj pohybových dovedností dětí • upevňovat sebeobslužné dovednosti <p>Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporovat duševní pohodu • rozvíjet psychickou zdatnost • rozvíjet intelekt, řeč i jazyk • rozvíjet poznávací procesy, city, vůli 	<p>Výstupy dle RVP PV:</p> <p>Dítě a jeho tělo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koordinovat lokomoci, pohyby těla, sladit pohyb s rytmem • Vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu • Vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (rozlišovat vůně, vnímat hmatem...) • Zvládat jemnou motoriku (umět zacházet s pomůckami, náčiním a různým materiálem) • Mít povědomí o zdravé výživě <p>Dítě a jeho psychika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyjadřovat samostatně myšlenky a pocity • Porozumět slyšenému • Naučit se z paměti krátké texty

<ul style="list-style-type: none"> • podporovat další poznávání, učení a rozvoj <p>Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvíjet kooperativní dovednosti • vytvářet prosociální postoje (tolerance, respekt, přizpůsobivost...) • osvojit si pravidla chování ve vztahu k druhému <p>Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozvíjet schopnost žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se) • vytvářet povědomí o existenci dalších národností • rozvíjet estetický vkus <p>Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> • vytvořit u dětí základy elementárního povědomí o důležité lidské potravíně 	<p>(básničky, písničky)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Soustředit se na činnost a udržet pozornost • Využívat zkušeností k učení • Postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí • Chápat základní číselné a matematické pojmy a prakticky je využívat (porovnávat, uspořádat...) • Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech <p>Dítě a ten druhý</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spolupracovat s ostatními • Dodržovat herní pravidla <p>Dítě a společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a pohybových činností • Zacházet šetrně s pomůckami • Jednat spravedlivě <p>Dítě a svět</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě • Zvládat jednoduché praktické situace • Osvojit si elementární poznatky o životním prostředí
---	--

Motivace k projektu: Průvodce stimulující motivaci dětí je panáček Bramboráček, kterého si děti hned první den v ranních činnostech vyrobí. Z výtvorů se udělá výstavka, a tak po zbytek týdne budou panáčci Bramboráčci děti pozorovat, jak se jim daří ostatní činnosti.

Předpokládané výukové metody:

- didakticky cílená činnost (frontální, skupinová, individuální)
- prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi dětí
 - využití přímých zážitků
 - podpora dětské zvědavosti a touhy objevovat
 - podpora radosti z učení
 - využití dětských myšlenek a nápadů
- situační učení (vytváření a využívání situací srozumitelných dětem, praktické ukázky)
- spontánní sociální učení (využití přirozené nápodoby)
- praktické – nácvik praktických dovedností, výtvarné práce

Organizační formy:

- individuální
- skupinové
- frontální

Montessori prvky: využití přírodnin, důraz na samostatnost, poznávání všemi smysly, cvičení ticha, využití praktických činností podle metodiky Marii Montessori

Předpokládané vědomosti: Děti získají povědomí o důležitosti brambor

Předpokládané dovednosti: Děti umí bezpečně pracovat s různým materiálem a pomůckami

Předpokládané postoje: Dítě umí pracovat samostatně, spolupracovat ve dvojici i ve skupině

PONDĚLÍ

Ranní činnosti

Výroba panáčka „Bramboráčka“ (viz příloha č. 1)

Cíl

- kognitivní: navrhnout podobu vlastního panáčka Bramboráčka
- psychomotorický: rozvíjet jemnou motoriku
- afektivní: rozvíjet dětskou tvořivost a fantazii

Pomůcky:

- přírodniny: brambora, hřebíček (koření), kaštiny, květy slaměnek, kůra stromů, bukvice, šišky a větvičky modřínů...
- ostatní: něco špičatého s ne moc ostrým hrotem na propichování, např. tužka

Motivace: poslech básně Brambor (zdroj: <http://miskon-hrani.webnode.cz/detske-rikacky/>)

Já jsem brambor šiшатý,

bláto mám až na paty.

Kutálím se po poli,

v zádech mne vždy zabolí.

Očička mám jako ty,

jsem nad všechny dobroty.

Žlutý jsem jak másličko,

přináším ti zdravíčko.

Postup:

Děti si budou sami vytvářet podle své fantazie panáčka „Bramboráčka“. Každý si svou bramboru dotvoří pomocí nejrůznějšího koření, větviček a dalších podzimních plodů.

Hotového panáčka si dítě pojmenuje a ze všech výtvorů se udělá výstavka.

Senzorické cvičení podle M. Montessori – Košík s látkami

Věk dítěte: 2,5 – 6 let

Pomůcky: Proutěný košík, nebo i papírovou krabici, která obsahuje několik druhů látek odlišného materiálu a struktury. Ideální je bavlna, jemné hedvábí, froté, manšestr, samet, šustřák, atd.

Postup:

1. Před dítě položíme několik párů látek, které mají opravdu velké rozdíly v jejich struktuře.
2. Látky promícháme a dítě je nejprve pomocí hmatu i zraku roztrídí na páry.
3. Když dítě chápe, jak má postupovat, můžeme přidat další zajímavé látky.
4. Pokud dítě plně ovládá činnost, může zkusit třídění se zavázanýma očima.

Cíl: Rozvíjet, tříbit a zjemňovat hmat

Odhalení chyby: Pokud dítě špatně určí páry, poslední dva kusy látek se k sobě nebudou patřit.

Doplňující činnost k bramborovému projektu: Na rozvíjení hmatu můžeme použít několik brambor (jedna bude od hlíny, druhá omytá, třetí oloupaná...) a dítě hmatem srovnává, jak se změnil jejich povrch (drsňý, hladký, kluzký,...)

Ranní cvičení

Rušná část

Přenášena bramborů

Cíl

- kognitivní: pochopit sled úkonů
- psychomotorický: koordinovat správně pohyby
- afektivní: reagovat pohotově na daný pokyn

Pomůcky:

- přírodniny: tolik brambor, kolik je družstev
- pomůcky pro tělesnou výchovu: mety

Postup:

Děti jsou rozděleny do družstev po 5 až 6 dětech. Na pokyn vyběhnou s bramborou v ruce daným směrem, oběhnou překážku a vrací se zpět, předá bramboru dalšímu v řadě. Opakujeme, než se všechny děti vystřídají.

Zdravotní cvičení

1. Mírný stoj rozkročný. Hlavou kýváme ze strany na stranu.
2. Skrčit ruce upažmo. Hmitáme dvakrát, pak narovnáme.
3. Mírný stoj rozkročný. Úklony do boku. Ukláníme se doprava, vyměníme ruku, doleva.
4. Mírný stoj rozkročný. Hmitáme, dotkneme se země.
5. Sedneme si na zem. „Motýlek“.

6. Lehneme se na zem. Jedeme na kole.
7. Přeskakujeme. Střídáme levou a pravou nohu.
8. Procvičení klenby nohou. Chůze opičky. Postavíme se na špičky, na paty.

Relaxace

Děti si lehnou na bok na koberec a schoulí se. Každé dítě představuje jednu bramboru. Nejdříve jen v klidu leží a poté, co učitelka každé dítě pohladí po zádech, pomalu vstanou („vyrostou“) a odejdou si umýt ruce před svačinou.

Řízená činnost

Komunitní kruh

Cíl

- kognitivní: vyjádřit své myšlenky, nápady
- psychomotorický: přihlásit se
- afektivní: získat povědomí o zdravém stravování, nevykřikovat

Pomůcky:

- přírodniny: čistá omytá brambora

Postup: Děti sedí s učitelkou v kruhu. Učitelka položí dětem otázku.

„*Jaká znáte jídla z brambor?*“ Děti nevykřikují, když je napadne nějaké jídlo, musí se přihlásit. Např. Bramborová kaše, hranolky, krokety, chipsy, bramborové knedlíky, bramborové tyčinky, bramboráky, bramborový salát, bramborová pomazánka, bramboračka, atd.

Poté učitelka pošle bramboru a každé dítě řekne jídlo z brambor, které má nejraději. Jelikož je velké riziko, že hodně dětí bude zmiňovat jako jejich nejoblíbenější bramborové jídlo bramborové chipsy, je dobré na konci povídání poukázat na to, že např. bramborová kaše a bramboračka je mnohem zdravější než např. hranolky a chipsy.

Četba pohádky O drakovi, který měl rád brambory

(zdroj: <http://www.bizy-bee.com/kratke-pohadky-pro-deti/pohadka-o-drakovi-ktery-mel-rad-brambory>)

Cíl

- kognitivní: rozvíjet slovní zásobu
- psychomotorický: nakreslit postavy z přečtené pohádky
- afektivní: učit se naslouchat, rozvíjet pozornost

Pomůcky: pohádka O drakovi, pastelky, papíry

„Bylo jednou jedno království a v tom království žili král a královna a ti měli dceru - princeznu Amálku. Amálka byl krásná a hodná a všichni ji měli moc rádi. Nejvíc ze všech ji měl rád zahradníkův syn Honza.

Tak si tak v poklidu žili, až jednou do království přiletěl drak. A jak už to tak bývá, přiletěl na hrad a řekl, že jestli mu do dvou dnů nedají k obědu princeznu, tak sežere všechny lidi v království. To už tak někdy bývá, že draci rádi žerou lidi a ze všech nejradši princeznu, protože ty jsou obzvláště sladké.

Král s královnou se velice lekli a vyhlásili, že kdo je draka zbaví, dostane princeznu za ženu a půl království k tomu. Dva dny jsou ale hodně krátká doba, aby se o tom dozvěděli všichni rytíři a hrdinové, a tak byli skoro smířeni s tím, že princezna skončí drakovi na talíři.

Kdo se tím ale smířit nehodlal, byl zahradníkův Honzík. Jak už jsem říkala, Honzík měl princeznu moc rád - a co si budeme vykládat, i ona jeho. A že Honzík nebyl žádný hlupák, naložil si na trakař kotel, pytel brambor a vydal se ke dračí jeskyni. Drak zrovna vyspával a tak Honza nelenil, sesbíral nějaké dřevo, nabral v potoce vodu a začal před jeskyní vařit brambory.

Drak se probudil, vylezl před jeskyni a co že to tak krásně voní? On vám ten drak totiž nikdy brambory neochutnal. Od malička mu maminka servírovala jen dřevorubce a pocestné a tak ani nevěděl, že se dá jíst i něco jiného. Honza hodil první dračí hlavě vařenou bramboru, ta ji schramstla a zamlaskala. Jak to viděla druhá a třetí dračí hlava, hned chtěly taky ochutnat. A tak jim Honza na střídačku házel jednu bramboru za druhou, až měl kotel dočista prázdný.

A tu drak začal žadonit a prosit, že chce ještě. Honza mu na to řekl, že jen pod podmínkou, že nechá princeznu a ostatní lidi být a už nikoho nikdy nesežere. Drak na to řekl, že mu stejně moc nechutnali a že se jich klidně vzdá, když mu bude Honza každý den vařit brambory.

A tak se Honza vrátil na hrad s tou dobrou zprávou, dostal princeznu za ženu a půlku království k tomu a každý den od té doby vozil drakovi vařené brambory...“

Otázky k pohádce:

- Jak se jmenoval zahradníkův syn a jak princezna?
- Kolik hlav měl nenasytý drak?
- Pod jakou podmínkou slíbil Honza drakovi další vařené brambory?

Úkol: Nakreslete, jak si představujete princeznu Amálku, Honzu a nenasytého draka. Nezapomeňte na pytel brambor!

ÚTERÝ

Ranní činnosti

Výroba bramborových tiskátek (viz příloha č. 2)

Cíl

- kognitivní: pochopit postup činnosti
- psychomotorický: naučit se pracovat s dětským nožikem, nakrájet bramboru
- afektivní: dodržovat bezpečnost

Pomůcky:

- přírodniny: brambora
- ostatní: dětský nožik, formičky – vykrajovačky, dřevěné prkénko

Motivace: rytmizace slov s vytleskáváním věcí, co leží na stole (např. bram-bo-ra, bram-bo-ra, no-žik, no-žik, pr-kén-ko, pr-kén-ko)

Postup: Pracuje se s menší skupinou dětí pouze u jednoho stolečku. Každé dítě má jednu bramboru, nožik a prkénko. Uprostřed stolu mají všichni společné formičky – vykrajovačky. Učitelka názorně předvede, jak bezpečně nakrájet brambory na plátky. Poté vykrojí z bramborového plátku formičkou požadovaný tvar.

Po ukončení práce následuje úklid a výstavka hotových výrobků.

Pozn.: Bramborová tiskátka vydrží do dalšího dne jako čerstvé, když se ponechají v misce s vodou.

Senzorické cvičení podle M. Montessori - Voňavé lahvičky

Věk dítěte: 3 – 6 let

Pomůcky: 12 plastových, nebo skleněných lahviček (šest párů, vždy jeden z párů má uzávěr červený a druhý modrý) s nejrůznějším nasušeným kořením (lze použít skořici, kmín hřebíček, pepř, nové koření, bobkový list, muškátový oříšek). Pokud jsou lahvičky průsvitné, je třeba je obalit papírem. Každé koření nasypeme do červeně a modře označených lahviček, takže nám vznikne šest různě vonících párů.

Postup:

1. Před dítě postavíme otevřené lahvičky
2. Ukážeme dítěti, jak je čichem roztřídíme do párů
3. Když dítě chápe postup, lahvičky zamícháme a dítě necháme třídít samotné

Cíl: Rozvíjet čich a poznávat nejrůznější vůně

Odhalení chyby: Pokud dítě třídilo špatně, poslední dvě lahvičky rozdílně voní

Doplňující otázka k bramborovému projektu: Kterým z těchto koření používáme k dochucení brambor? – Kmín

Ranní cvičení

Cvičení se stuhou

1. Stuhu uchopíme na jejích koncích a vzpažíme. Lehce hmitáme dozadu.
2. Stuhu pořád držíme na koncích. Úklony doprava, doleva.
3. Předkloníme se, hmitáme, položíme stuhu na zem.
4. Přeskakujeme stuhu dopředu, dozadu.
5. Posadíme se vedle stuhu, nohy natažené, dotkneme rukama špiček.
6. Na závěr uchopíme jeden konec stuhu do pravé ruky, zamáváme na sebe. Potom to samé i levou rukou.

Rušná část

Přenášená bramborů – obměna

Cíl

- kognitivní: pochopit zadání činnosti
- psychomotorický: vybíhat na pokyn
- afektivní: spolupracovat při hře

Pomůcky: mety, počet brambor jako družstev

Postup:

Děti jsou rozděleny do družstev po 5 až 6 dětech. Na pokyn vyběhnou s bramborou v ruce daným směrem, doběhnou k metě, tam bramboru „zasadí“ (dají do malého kroužku) a utíkají zpět. Tlesknou si rukama s dalším v družstvu, ten na tento pokyn vybíhá pro bramboru, kterou donese zpět. Předá ji dalšímu. Hra se opakuje, až se všechny děti vystřídají.

Relaxace

Děti si lehnou na záda, uvolní celé tělo a stanou se tak „hadrovými panenkami“. Učitelka prochází mezi ležícími dětmi. Každému dítěti mírně nadzvedne nějakou končetinu a nechá ji dopadnout na zem. Pokud ruka, nebo noha dopadá pomalu, dítě není dostatečně uvolněné.

Řízená činnost

„Pasáči“

Cíl

- kognitivní: získat povědomí o životě pasáčků, naučit se písničku
- psychomotorický: modelovat z novin, přeskočit „ohýnek“, rozvíjet jemnou a hrubou motoriku
- afektivní: spolupracovat s kamarády

Pomůcky:

- přírodniny: proutěný košík
- ostatní: noviny (pro každé dítě dva listy)

Motivace:

Nácvik písničky u klavíru *Slunéčko zachází za hory* (zdroj: <http://lidovepisne.cz/s01.html>)

*Slunéčko zachází za hory, za hory,
pasáci pečou brambory,
pasáci pečou brambory.
Slunéčko zachází za kostel, za kostel,
pasáci lezou na postel,
pasáci lezou na postel.*

Postup:

Děti si zahrají na pasáčky, kteří si chtějí opéct brambory. Vytvoří si klacík (srolují noviny) a bramboru (noviny zmačkají do kuličky). Děti společně s učitelkou vytvoří uprostřed na koberci ohniště, do kterého každé dítě přiloží svůj klacík. Děti si sesednou kolem „ohně“, společně ho rozfoukávají a „ohřívají si dlaně“. Poté každé dítě přiloží opatrně i svou bramboru tak, aby se „nespálilo“. Zatím učitelka vypráví o tom, jak dříve pasáči na loukách sedávali u ohně a když měli hlad a chuť na něco teplého, opekli si v ohništi brambory. Když jsou brambory opečené, vytáhneme je z ohně a oloupeme (budeme pomalu rozbalovat zmačkanou kuličku) a „sníme“.

„Po obědě“ se rozdělí děti do dvou skupin. První skupina se postaví do řady a vhadzuje (opět zmačkané) brambory do připraveného košíku. Děti se v řadě střídají jedno po druhém. Druhá skupina se taky postaví do řady a po jednom přeskakují ohýnek z novinových klacíků. Po nějaké době se obě skupiny prostřídají. Je třeba dát pozor, aby obě skupiny měly od sebe dostatek místa a vzájemně se nepletly, nebo se nesrazily.

STŘEDA

Ranní činnosti

„Látka“ z bramborových tiskátek (viz příloha č. 3)

Cíl

- kognitivní: navrhnout vzhled „látek“
- psychomotorický: natřít tiskátka barvou, otisknout na papír, rozvíjet jemnou motoriku
- afektivní: využít celou plochu

Pomůcky:

- přírodniny: vyrobená bramborová tiskátka
- ostatní: barvy, štětce, kelímek s vodou, hadřík, igelitový ubrus, bílý výkres

Postup:

Děti si můžou zahrát na módního návrháře, který bude vymýšlet a navrhovat látky. Jednotlivá tiskátka se natrou pomocí štětce barvou. Poté se tiskátka několikrát otisknou na papír a zase natrou barvou. Lze kombinovat různé barvy i tvary, děti můžou naplno zapojit fantazii.

Po skončení činnosti po sobě děti uklidí, vymyjí štětce, utrou ubrus, apod.

Po zaschnutí se vytvoří výstavka navržených látek.

Senzorické cvičení podle M. Montessori – Kouzelný pytlík

Věk dítěte: 3 – 6 let

Pomůcky: Látkový pytlíček, do kterého schováme až deset pro děti známých předmětů (např.: vlašský ořech, kartáček na zuby, tužka, malá brambora, kolíček na prádlo, autíčko, lžička...)

Postup:

1. Necháme dítě, aby si zavřelo oči. (Popřípadě je pro jistotu zavážeme šátkem)
2. Požádáme ho, aby z pytlíčku vytáhl jen jeden předmět.
3. Necháme dítě, aby si předmět důkladně ze všech stran ohmatalo a pojmenovalo ho.
4. Až dítě pojmenuje všechny věci, můžeme mu předměty vyměnit. Vzhledem k věku volíme buď jednoduché, nebo těžší věci.
5. Pro starší děti si můžeme zvolit obtížnější úkol: Do pytlíku schováme věci, které začínají určitým písmenem abecedy (např. písmenem s – stuha, sítko, sirky, sýr...)

Cíl: Seznámit s nejrůznějšími předměty. Tříbit hmat.

Odhalení chyby: Špatné pojmenování předmětu.

Doplňující činnost k bramborovému projektu: Do pytlíku vložíme jen podzimní ovoce a zeleninu (brambory, mrkve, jablka, hrušky) a poprosíme dítě, aby vytáhlo z pytlíku všechny brambory.

Ranní cvičení

Cvičení s malým míčkem

1. Vzpažíme s míčkem nad hlavou, vytahujeme se za míčkem, na špičky
2. Rozpažíme, předáváme míček z jedné ruky do druhé
3. Hmitáme a rozpažíme
4. Úklony na bok
5. Rozkročit nohy, hmitat a dotknout se země (míčku)
6. Posadíme se, skrčíme nohy, posíláme si pod nohama míček
7. Natáhneme nohy, dotkneme se špiček
8. Masáž chodidel míčkem, pravé, levé

Relaxace

Děti se zahrají na mandelinku bramborovou, která se vyhřívá na bramborovém listu (kleknou si na zem a dají si hlavu ke kolenům). Děti reagují na slova učitelky. Když uslyší, že sluníčko zapadá, zakryjí si hlavu rukama. Postupně ale sluníčko vychází a děti – mandelinky se probouzí (protahují si ruce). Po jmenovitém vyzvání děti pomalu „odlétají“ si umýt ruce před svačinou.

Řízená činnost

Výroba bramborové pomazánky

Cíl

- kognitivní: uvědomit si, že pomazánky jsou zdravé
- psychomotorický: nakrájet zeleninu, promíchat, namazat na veku
- afektivní: rozvíjet spolupráci ve skupině

Pomůcky: příborové nože, struhadla, mísa

Ingredience: uvařené a vychladnuté brambory ve slupce, sterilované okurky, máslo, tavený sýr, bílý jogurt (nahradí majonézu), natvrdo uvařená vejce, trochu soli a pepře, veka, cherry rajčata na ozdobení.

Motivace: naučení básničky Princeznička na bále od F. Hrubína (2008, s. 67)

*Princeznička na bále,
poztrácela korále.
Její táta mocný král,
Honzíka si zavolal.*

*Honzíku, máš namále,
přines nám ty korále.
Honzík běžel nahoru,
nakopal tam bramborů.*

*Vysypal je před krále,
nesu vám ty korále.
Větší už tam neměli,
ty už snědli v neděli.*

Postup:

1. Oloupeme brambory a najemno je nastrouháme na struhadle.
2. Oloupeme vejce, bílek nastrouháme, žloutek rozdrobíme do mísy.
3. Nastrouháme okurky a přebytečnou vodu z nich vymačkáme.
4. V míse utřeme máslo se žloutkem a taveným sýrem.
5. Přidáme najemno nastrouhané brambory, bílek, okurky.
6. Podle chuti můžeme přidat trochu soli a pepře.
7. Namažeme na veku a ozdobíme rozkrojeným cherry rajčetem.

ČTVRTEK

Ranní činnosti

Oblečení z navržených látek (viz příloha č. 4)

Cíl

- kognitivní: pochopit proces výroby oblečení
- psychomotorický: dodržet správný úchop tužky, obkreslovat podle šablony
- afektivní: dbát na pečlivost

Pomůcky: „látky“ z bramborových tiskátek, šablony různého oblečení z tvrdého papíru (např. šaty, tričko, kraťasy, kalhoty, sukně...), tužka, nůžky

Postup:

Včera si děti mohly zahrát na módní návrháře a dnes si můžou zkusit roli švadlenek. Budeme „šít“ oblečení. Šablonu položíme na potiskáný papír, tužkou obkreslíme a vystříháme.

Opět následuje výstavka ušitého oblečení.

Senzorické cvičení podle M. Montessori – Teplé a studené lahvičky

Věk dítěte: 2,5 – 4 roky

Pomůcky: 6 skleněných (ideální jsou s uzávěrem, např. od pečeného čaje), nebo plastových lahviček

Postup:

1. Naplníme lahvičky vodou o různých teplotách (od velmi studené po velmi horkou – ne však vroucí, aby se dítě nepopálilo). Činnost je zapotřebí provádět ihned po naplnění nádobek, aby lahvičky neztratily svou teplotu.
2. Dotkneme se každé lahvičky a vysvětlíme dítěti: „Tahle je studená“, Ta je teplejší než...“, „Tahle je horká“...
3. Necháme dítě, aby si samo prsty teplotu vyzkoušelo.
4. Dítě postupuje jako učitel, roztřídí lahvičky na teplé a studené a srovnává je.

Cíl: Rozvíjet hmat. Rozlišovat rozdílné a podobné teploty.

Odhalení chyby: Dítě není schopno popsat rozdíl teplot.

Doplňující otázka k bramborovému projektu:

Jakou vodou zaléváme brambory na zahrádce? – studenou

V jaké vodě vaříme brambory? – ve vařící

Ranní cvičení

Kytičkové cvičení (viz příloha č. 5)

Pomůcky: polštářky ve tvaru kytičky (nebo jakékoli jiné polštářky)

1. S polštářkem v ruce vzpažíme, vytáhneme se za kytičkou, stojíme na špičkách.
2. Rozpažíme, předáváme polštářek z jedné ruky do druhé.
3. Stiskneme kytičku v jejím středu, ruce před hrudí.
4. Posadíme se na kytičku, nohy u sebe natažené, dotkneme se špiček.
5. Lehne si na zem, jedeme na kole (z kopce jedeme rychle, do kopce pomalu).
6. Ležíme na zemi, pod hlavou polštářek, vydýcháme se.

Předávaná bramborů

Cíl:

- Kognitivní: pochopit zadání úkolu
- Psychomotorický: dokázat předat bramboru se zavřenýma očima
- Afektivní: neotvírat oči a dodržet pravidla

Pomůcky:

- Přírodniny: čistá brambora

Děti stojí v kruhu, čelem do středu, mají zavřené oči a ruce za zády. Učitelka podá jednomu dítěti bramboru a jejich úkolem je, si ji předávat za zády tak, aby jim nespadla.

Při velkém počtu dětí, lze brambor poslat více.

Řízená činnost

Brambora – básnička s pohybem

(zdroj: <http://pohyb-detem.cz/basnicky>)

Cíl

- kognitivní: zapamatovat si text
- psychomotorický: zvládnout jednoduché pohyby
- afektivní: reagovat správně na daný pokyn

Koulela se ze dvora,
(ruce máme před sebou, motáme s nimi a jako „kutálíme“)
takhle velká brambora.
(rukama ukážeme velikost brambory)
Neviděla, neslyšela,
(zakryjeme si oči, uši)
že na ni padá závora.
(pažemi před sebou tleskneme)
Kam koukáš, ty závoro,
(s rukou na čele se kolem sebe rozhlížíme)
na tebe ty bramboro.
(hrozíme rukou „ty, ty, ty“)
Kdyby tudy projel vlak,
(krouživým pohybem rukou předvádíme jedoucí vlak)
byl by z tebe bramborák.
(jednou ale důrazně tleskneme)

Básničku se učíme rovnou s pohybem, jelikož je tak pro děti snazší, si ji zapamatovat. Protože je ale potřeba ji opakovat několikrát, můžeme zvolit tento postup:

1. Nejprve básničku i s pohybem přednese dětem učitelka.
2. Pak se přidají i děti a zkusí básničku říct i předvést společně.
3. Teď mohou říct básničku velmi nahlas, aby ji všichni slyšeli.
4. Naopak teď budou přednášet zase šeptem.
5. Nyní lze zkombinovat hlasitý přednes se šepotem – začneme nejprve šepotem a postupně zesilujeme.
6. Zkusíme opačný postup – z hlasitého přednesu se dostaneme až k šeptání.
7. Děti by v této fázi měly mít básničku už zažitou, proto můžeme vyzvat nejprve chlapce, aby se ji zkusili říct samostatně (děvčata kontrolují, zda přednášejí správně), poté se chlapci dostávají do pozice posluchačů a kontrolují děvčata.

PÁTEK

Ranní činnosti

Senzorické cvičení podle M. Montessori – Destičky na určení hmotnosti

Věk dítěte: 3 – 5 let

Pomůcky: 5 až 6 dřevěných destiček o rozměru přibližně 7x10 cm, které mají různou váhu (smrk, dub, překližka...)

Postup:

1. Dítě si potězká v každé ruce jen jednu destičku.
2. Až najde nejtěžší destičku, poté bude hledat další nejtěžší ze zbývajících dřevěných destiček.
3. Dítě vyskládá destičky na stůl od nejtěžší po tu nejlehčí.
4. Když dítě činnost zvládá, může seřazování podle hmotnosti provádět se zavřenýma, nebo zavázanýma očima.

Cíl: Rozlišovat vnímání hmotnosti

Odhalení chyby: Destičky nebudou poskládány podle jejich snižující se hmotnosti.

Doplňující činnost k bramborovému projektu: Místo destiček lze použít 5 brambor, které sice nebudou mít stejnou velikost, ale se zavázanýma očima je lze roztřídit podle jejich hmotnosti.

Cvičení čtení a psaní podle M. Montessori – Písmena ze smirkového papíru

Věk dítěte: 3 – 5 let

Co potřebujeme: Tiskací písmena vystřižená z černého smirkového papíru nalepená na bílé čtvercové lepence (optimální rozměr: 15 x 15 cm)

Postup:

1. Zvolíme dvě písmena, která se od sebe odlišují jak zvukem, tak i tvarem.
2. Chytíme ukazováček a prostředníček dítěte a sdělíme mu zvuk písmena.
3. U obou písmen praktikujeme třístupňový postup.
4. Vysvětlíme dítěti, že z písmen se skládají slova.
5. Starších dětí se zeptáme, jestli slyší např. písmeno *k* ve slově *koláč*. Necháme je, aby samy vymyslely slova, ve kterých slyší písmeno *k*. Stejně postupujeme i u druhého písmena.
6. Když dítě úkol zvládá, zvolíme jiná dvě písmena a postupujeme zase od začátku.
7. (Stejně jako písmena můžeme ze smirkového papíru vytvořit i číslice.)

Cíl: Rozpoznávat jednotlivá písmena abecedy nejen zrakem a sluchem, ale i hmatem.
Připravit děti na psaní.

Doplňující činnost k bramborovému projektu: Učitelka společně s dětmi složí slovo *brambora* a děti pak prsty přejíždějí celé slovo.

Ranní cvičení:

Senzorické cvičení podle M. Montessori – Chůze po elipse, čáře

Věk dítěte: 3 – 5 let

Co potřebujeme: kus příze, silnější provázek o délce cca 2 metry

Postup:

1. Nejprve natáhneme provázek do jedné přímé linie.
2. Předvedeme dítěti, jak rovnovážně přejít po linii. Dáváme jednu nohu před druhou.
3. Dítě nás nyní napodobí a pokusí se při chůzi nést různé předměty (sklenici s vodou) tak, aby bylo co nejtišší.
4. Když dítě zvládá chůzi po čáře, vytvoříme z provázku jiný tvar, např. elipsy, kruhu, osmičku, nebo libovolné písmeno.

Cíl: Udržet rovnováhu.

Odhalení chyby: Dítě sejde z čáry, jde příliš hlučně.

Doplňující činnost k bramborovému projektu: V bodu 3. může dítě přenášet brambory z jednoho košíku do druhého.

Překážková dráha

Pomůcky: mety, lavička, obruče, lano, žíněnka, polštářek ve tvaru kytičky

1. Na hlavu si položíme polštářek a pomalu projdeme metami až k lavičce
2. Lehneme si břichem na lavičku, přitahujeme se
3. Na žíněnce válíme sudy
4. Jdeme po provaze, nejdříve jako provazochodci, poté procvičíme klenbu chodidla
5. Prolezeme opřenou obručí
6. Proskáčeme obručemi

Řízená činnost

Cvičení ticha

Cíl

- kognitivní: uvědomit si krásu ticha
- psychomotorický: manipulovat s předměty neslyšně
- afektivní: pocítit klid ve třídě

Pomůcky: nejrůznější předměty, které si děti budou posílat (zvoneček, nádobka s kuličkami, hodinky, nafukovací balonek,...)

Několik možností organizace:

- Děti sedí v kruhu tak, že dítě kouká na záda svému kamarádovi. Učitelka nakreslí dítěti před ní prstem na záda nějaký obrázek (srdíčko, sluníčko, kytičku,...), který si navzájem všichni v úplné tichosti postupně pošlou
- Učitelka pošle v naprosté tichosti nějaký předmět, který vydává slabý zvuk (např. tikající hodinky). Dítě předmět převezme, přiloží k uchu, aby si jej poslechlo, a poté ho pošle dalšímu dítěti.
- Místo tikajících hodinek lze poslat nafouknutý balonek, který však není zavázaný. Úkolem je, posílat balonek tak, aby z něj vzduch neuniknul.
- Další možností je poslat zvoneček, který se nesmí rozeznít.
- Nejtěžší variantou je předávání úzké nádoby, ve které jsou dvě kuličky, které se nesmí rozkutálet.

Pozn.: Aby děti pochopily, že teď opravdu nemůžou mluvit a mají se co nejvíce ztišit, je dobré vytvořit ve třídě tu správnou atmosféru např. pomocí zatažení žaluzií.

Závěr

Teoretická část bakalářské práce zahrnuje vybrané specifické principy, tudíž práce může být využita jako studijní materiál pro studenty, anebo pro učitele, kteří se chtějí inspirovat pedagogikou Montessori. Stanovený cíl, který měl popsat teoretický základ montessoriovské pedagogiky, byl tedy naplněn.

Projekt v praktické části bakalářské práce může sloužit jako inspirace pro učitele mateřských škol, které nemusejí nutně vykazovat prvky montessoriovské pedagogiky. Cílem bylo dokázat, že principy pedagogiky Marii Montessori jsou lehce uplatnitelné a zařaditelné do každé mateřské školy, aniž by někdo poznal, že se jedná o alternativní prvky. Stanovený cíl se podařilo uskutečnit, jen je třeba počítat s tím, že např. cvičení ticha se nepovede hned napoprvé, jelikož je nutné, aby si děti na toto pro ně nezvyklé cvičení nejprve zvykly.

Některé činnosti, zejména cvičení a hry s ním spojené, byly nejprve odzkoušeny v praxi a následně upraveny, aby jejich další organizace proběhla už bez problémů.

Zpracování této bakalářské práce bylo pro autorku obrovským přínosem. Měla možnost seznámit se s životem Marii Montessori a také se zaměřit na specifika principů její pedagogiky, které znala pouze okrajově. Ráda by získané teoretické znalosti využila i v praxi.

Seznam literatury

- FILOVÁ, Hana a Jarmila SVOBODOVÁ. *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí: (zdroje inspirace pro učitele)*. Brno: MSD, 2003. ISBN 978-808-6633-930.
- HAINSTOCK, Elizabeth G. *Metoda Montessori a jak ji učit doma: předškolní léta*. 4. vyd. Hodkovičky [i.e. Praha]: Pragma, c2013, 116 s. ISBN 978-80-7349-370-7.
- HELMING, Helene a Milan KRANKUS. *Pedagogika M. Montessoriovej*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1996. ISBN 80-080-0281-6.
- HRUBÍN, František. *Špalíček veršů a pohádek*. 9. vyd., (8. v Albatrosu). Praha: Albatros, 2008, 292 s. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-02190-4.
- LIEDLOFF, Jean. *Koncept kontinua: hledání ztraceného štěstí pro nás i naše děti*. 1. vyd. Překlad Bora Berlinger. Praha: DharmaGaia, 2007, 174 s. Nová éra. ISBN 978-808-6685-793.
- LUDWIG, Harald. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou: (praxe reformě pedagogické koncepce)*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2000. ISBN 80-719-4266-9.
- MONTESORI, Maria. *Absorbující mysl: Vývoj a výchova dítěte od narození do šesti let*. Praha: Nakladatelství světových pedagogických směrů. ISBN 80-86189-02-3.
- MONTESORI, Maria. *Objevování dítěte*. 1. české vyd. Praha: SPS - nakladatelství světových pedagogických směrů, 2001. ISBN 80-861-8901-5.
- MONTESORI, Maria. *Tajuplné dětství: předškolní léta*. Vyd. 2., V Tritonu 1. Praha: Triton, 2012, 178 s. ISBN 978-80-7387-382-0.
- NOVÁČKOVÁ, Jana. *Mýty ve vzdělávání: o škodlivosti některých zaběhaných představ o učení, škole a výchově a cestách, jak je překonat*. 4. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008, 131 s. ISBN 978-80-901873-9-9.
- PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 139 s. ISBN 80-717-8584-9.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.
- RÝDL, Karel. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori: učební pomůcka pro veřejnost*. Vyd. 1. Praha: Public History, 1999, 139 s. ISBN 80-902-1937-3.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd., [V nakl. Grada] vyd. 1. Praha: Grada, 1999, 63 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha, 2004, 48 s. ISBN 80-870-0000-5.
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8071-5.

Seznam internetových zdrojů

Bizy-bee blog. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <<http://www.bizy-bee.com/kratke-pohadky-pro-deti/pohadka-o-drakovi-ktery-mel-rad-brambory>>

Lidové písně. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <<http://lidovepisne.cz/s01.html>>

Miskon-hrani. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <<http://miskon-hrani.webnode.cz/detske-rikacky/>>

MontessoriHracky. [online]. [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <<http://montessorihracky.cz/6-smyslova-vychova>>

MontessoriHracky. [online]. [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <<http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/9-rova-v.html>>

MontessoriHracky. [online]. [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <<http://montessorihracky.cz/smyslova-vychova/1-hned-schody.html>>

Montessori Beskydy. [online]. [cit. 2013-08-14]. Dostupné z: <<http://www.montessori-beskydy.cz/montessori-principy/elipsa>>

Montík - rodinné centrum Klánovice. [online]. [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: <<http://www.rcmontik.cz/index.php/o-montessori>>

POHYB DĚTEM. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <<http://pohyb-detem.cz/basnicky>>

Společnost Montessori o.s. [online]. [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <<http://www.montessoricr.cz/principy-montessori-pedagogiky>>

Rejstřík škol. [online]. [cit. 2013-10-18]. Dostupné z: <<http://rejskol.msmt.cz/>>

Společnost Montessori o.s. [online]. [cit. 2013-08-29]. Dostupné z: <<http://www.montessoricr.cz/organizace/>>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Výroba panáčka „Bramboráčka“

Příloha č. 2 Výroba bramborových tiskátek

Příloha č. 3 „Látka“ z bramborových tiskátek

Příloha č. 4 Oblečení z navržených látek

Příloha č. 5 Cvičení s kytičkami

Příloha č. 1

Výroba panáčka „Bramboráčka“

Příloha č. 2

Výroba bramborových tiskátek

Příloha č. 3

„Látka“ z bramborových tiskátek

Příloha č. 4

Oblečení z navržených látek

Příloha č. 5

Cvičení s kytičkami (autorka fotografií: Bc. Soňa Konečná)

Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Havíčková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Dominika Stolinská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Uplatnitelnost Montessori pedagogiky v prostředí českého preprimárního vzdělávání
Název v angličtině:	The Applicability of Montessori Pedagogy in the Context of Czech Pre-primary Education
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na pedagogiku italské lékařky a pedagožky Marii Montessori. Jsou popsány specifické principy této pedagogiky. Součástí teoretické části je mapa a seznam dosud otevřených Montessori mateřských škol v jednotlivých krajích ČR. Praktickou část tvoří týdenní projekt s názvem „Bramborový týden“ který je určen pro věkovou kategorii 4 – 6 let. Projekt obsahuje prvky montessoriovské pedagogiky a je možné ho realizovat i v běžné mateřské škole.
Klíčová slova:	Pedagogika Montessori, projekt
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is focused on pedagogy of an Italian doctor and pedagogue - Maria Montessori. Particularly the specific principles of this pedagogue are described in this work.. As a part of theoretic chapter is a map and list of Montessori's nursery schools which have been opened up to now in particular Czech regions. Practical chapter is created by one week project named "Potatoes Week" which is determined for age group of 4 – 6 years. This project contains elements of Montessori's pedagogy and it is possible to realize it also in usual nursery school.
Klíčová slova v angličtině:	Montessori Pedagogy, Project
Počet příloh	5
Rozsah práce:	55 s.
Jazyk práce:	Čeština